

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Актуальні проблеми
вітчизняної
та всесвітньої історії**

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 36

Рівне – 2024

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : Зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 36. Рівне: РДГУ, 2024. 248 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Галуха Любов – кандидат історичних наук, професор (м. Рівне)

Давидюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Жарна Криштоф – доктор хабілітований в галузі історії,
професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Жилюк Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Остріг)

Киридон Алла – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Майзнер Роберт – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Ченстохова,
Республіка Польща)

Соммер Ханна – доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор (м.Жешув,
Республіка Польща)

Степанков Валерій – доктор історичних наук, професор (м.Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Троян Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Фісанов Володимир – доктор історичних наук, професор (м.Чернівці)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м.Київ)

Шеретюк Валерій – кандидат історичних наук, професор (м.Рівне)

Шеретюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 12 від 28 листопада 2024 р.

**Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової
інформації: Серія КВ №15857-4329Р**

ISSN 2519-1942

Адреса редакційної колегії: 33028, м. Рівне, вул. Пластова, 31, корпус №5,
каб. 219, кафедра історії України РДГУ, тел. (067) 780-51-34

email: historical_conf_fhpsir@ukr.net <https://fipmv.rshu.edu.ua/>

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2024

ISSN 2519-1942

9 772519 194006

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Владислав Кравчук, Валерій Шеретюк

МИРНІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ РУСИ З ПОЛОВЕЦЬКОЮ ОРДОЮ.....7

Тетяна Пуха, Валерій Шеретюк

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ 1569-1648 РОКІВ.....14

Андрій Гурбик

СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА ВЕДЕННЯ ВІЙНИ В МІЛІТАРНИХ
НАРАТИВАХ ЮРІЯ НЕМИРИЧА 1630-х РОКІВ.....21

Олександр Крупка

ІСТОРИЧНІ ВИМІРИ ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ «КОЗАЦЬКОГО
НАРОДУ» ГЕТЬМАНЩИНИ.....32

Ірина Богданець, Валерій Шеретюк

КІЛЬКІСТЬ І ТИПОЛОГІЯ МІСТЕЧОК, ЇХ МІСЦЕ В СТРУКТУРІ
ВОЛИНСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ
ХХ СТОЛІТТЯ.....41

Євген Куропаткін, Валерій Шеретюк

ДИВІЗІЯ УНР «ЗАПОРІЗЬКА СІЧ» ОТАМАНА ЮХИМА БОЖКА
У БОЯХ ЗА ЖМЕРИНКУ (1919 РІК).....52

Олена Максимчук, Валерій Шеретюк

ЗАГОСТРЕННЯ КОНФЛІКТУ МІЖ УКРАЇНСЬКИМИ
НАЦІОНАЛІСТАМИ ТА СОВЕТСЬКИМИ ПАРТИЗАНАМИ.....66

Тетяна Опанасюк

ВІЙНА ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СТАБІЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ:
НАСЛІДКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ПОДОЛАННЯ.....75

Едуард Опанасюк

РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ СТРУКТУР У ФОРМУВАННІ КОНФЕСІЙНОГО
ПРОСТОРУ УКРАЇНИ.....86

Назар Корнійчук, Тетяна Карпунхіна

ВПЛИВ ІСТОРІЇ УПА НА СУЧАСНУ ДЕРЖАВНУ
ПОЛІТИКУ УКРАЇНИ.....96

Дмитро Ващук

ДВІ ВІЙНИ – ОДНА ІСТОРІЯ (ДО ПОЧАТКУ МОСКОВСЬКО-
УКРАЇНСЬКИХ ВОЄН 1500–1503 РОКІВ ТА 2014 – ... РОКІВ).....108

РОЗДІЛ II

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Mihai Burunciuc

MOLDOVA AND ITS INTEGRATION INTO THE REGIONAL
ECONOMY OF THE 16TH CENTURY.....113

Альона Кібиш, Степан Сияк

УТВОРЕННЯ НАЦИСТСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕХАНІЗМУ
КАРАЛЬНИХ ОРГАНІВ.....121

Дарина Татарин, Степан Сияк

ЖІНКИ У АРМІЯХ АНТИГІТЛЕРІВСЬКОЇ КОАЛІЦІЇ
1939-1945 РОКАХ.....133

Олександр Колодич, Степан Сияк

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В ПІВДЕННО
АФРИКАНСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ ЗА ПРЕЗИДЕНСТВА
НЕЛЬСОНА МАНДЕЛИ.....141

Єлизавета Бещук, Тетяна Опанасюк

ТРАНСФОРМАЦІЯ АВТОРИТАРНИХ РЕЖИМІВ У
ПОСТРАДЯНСЬКИХ КРАЇНАХ У ХХІ СТОЛІТТІ.....153

Бахтієр Амінов

ВІДНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ І ЗБЕРЕЖЕННЯ
ЗНИКАЮЧИХ ВИДІВ РЕМЕСЕЛ.....159

РОЗДІЛ III

ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО, ІСТОРИОГРАФІЯ ТА КУЛЬТОРОЛОГІЯ

Микола Федоришин

КОНЦЕПЦІЯ СТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ІСТОРИКО-
КУЛЬТУРНОГО ЗАПРВІДНИКА «ДЕРМАНЬ» ІМЕНІ УЛАСА
САМЧУКА.....166

Андрій Слесаренко, Роман Михальчук

ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ ЗІБРАНЬ
УСНОІСТОРИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ В НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕННЯХ І ВИКЛАДАЦЬКІЙ ПРАКТИЦІ (НА ПРИКЛАДІ
ІНСТИТУТУ ВІЗУАЛЬНОЇ ІСТОРИЇ ТА ОСВІТИ ФОНДУ ШОА
УНІВЕРСИТЕТУ ПІВДЕННОЇ КАЛІФОРНІЇ, США.....173

Оксана Кундеус

РОЛЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....181

Тетяна Бородіна

ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ УСНОІСТОРИЧНИХ ДЖЕРЕЛ
КОЛЕКЦІЇ ЯХАД-ІН УНУМ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ГОЛОКОСТУ НА
ПОЛТАВЩИНІ.....194

Юрій Ліннік

КОНЦЕПЦІЯ ЛЮБОВІ У ФІЛОСОФСЬКІЙ СПАДЩИНІ
Г. СКОВОРОДИ ТА П. ЮРКЕВИЧА.....198

Таміла Герасимчук

РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ У РОЗБУДОВІ ТОЛЕРАНТНОСТІ
ТА ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....206

Дмитро Свирідон

ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
У СТАРШІЙ ШКОЛІ.....220

Яна Лукашук, Степан Синяк

ПОНЯТТЯ ТА ПРИЧИНИ УВАГИ ДО КРИТИЧНОГО
МИСЛЕННЯ.....227

Михайло Жаб'юк, Степан Синяк

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ЗАСТОСУВАННЯ
МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ.....237

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....246

9. Kolodny, A., & Pavlenko, P. (Eds.). (2021). *Ukraine is polyconfessional*. Kyiv: Interservis [in Ukrainian].

10. Filipovych, L., & Vladichenko, L. (2022). Place and role of Ukraine in the geopolitical reshaping of the world: Religious studies aspects. *Multiversum*, 2(176), 169-185 [in Ukrainian].

УДК 94:32 (477)

ВПЛИВ ІСТОРІЇ УПА НА СУЧАСНУ ДЕРЖАВНУ ПОЛІТИКУ УКРАЇНИ

Назар Корнійчук

Рівненський державний гуманітарний університет

Україна, 33028, м. Рівне, вул. Пластова, 31

e-mail: korniychuk.nazar02@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-5873-4882>

Тетяна Карпукхіна

Рівненський державний гуманітарний університет

Україна, 33028, м. Рівне, вул. Пластова, 31

e-mail: tetiana.karpukhina@rshu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1386-4487>

Анотація. Питання Української Повстанської Армії (УПА) займає центральне місце у сучасному історичному дискурсі України, виступаючи символом визвольної боротьби українського народу у ХХ столітті. В умовах двох окупаційних режимів – нацистського і радянського – УПА стала зразком національного опору, що уособлював прагнення українців до державної незалежності. Не дивлячись на це, роль і діяльність УПА викликають суперечливі оцінки, що розглядаються в різних історичних та суспільних контекстах. Історіографічні дискусії питання УПА зосереджуються на низці ключових питань, таких як характер її боротьби, масштаби та наслідки операцій, ставлення до різних етнічних груп, а також її місце в українському національно-визвольному русі.

Ключові слова: Українська Повстанська Армія (УПА), Друга Річ Посполита, Армія Крайова, українсько-польські відносини

Abstract. Nazar Korniychuk, Tetiana Karpukhina. «Influence of the history of the UPA on the modern state Politics of Ukraine».

The issue of the Ukrainian Insurgent Army (UPA) occupies a central place in the modern historical discourse of Ukraine, acting as a symbol of the liberation struggle of the Ukrainian people in the 20th century. Under two occupation regimes –

Nazi and Soviet – the UPA became a model of national resistance, personifying the aspiration of Ukrainians for state independence. Despite this, the role and activities of the UPA cause contradictory assessments, which are considered in different historical and social contexts. Historiographical discussions of the issue of the UPA focus on a number of key issues, such as the nature of its struggle, the scale and consequences of operations, the attitude towards different ethnic groups, as well as its place in the Ukrainian national liberation movement.

Keywords: Ukrainian Insurgent Army (UPA), Second Polish-Lithuanian Commonwealth, Home Army, Ukrainian-Polish relations

Історіографічні дискусії щодо ролі Української Повстанської Армії (УПА) в історії України охоплюють широкий спектр питань, які залишаються актуальними не лише для наукових досліджень, але й для суспільної свідомості. Це питання, які стосуються характеру, масштабів і наслідків діяльності УПА, її місця в загальному національно-визвольному русі та ставлення до різних етнічних і політичних груп. Основна лінія дискусій полягає у визначенні УПА як національно-визвольного руху або як організації, чії дії іноді виходили за межі прийнятних норм ведення війни. В українській історіографії підкреслюється героїчний вимір боротьби УПА, яка прагнула створити незалежну українську державу у вкрай несприятливих умовах. Українські історики наголошують на тому, що УПА була унікальним феноменом, адже вона одночасно протистояла двом найпотужнішим тоталітарним режимам ХХ століття – нацистському і радянському. [11, 65-101]

Відсутність зовнішньої підтримки, значна перевага сил противників та численні внутрішні виклики не зупинили рух, який залишався активним навіть у 1950-х роках. Особливу увагу привертає аналіз тактики та стратегії УПА, її організаційної структури та ідеологічного фундаменту. Зазначається, що УПА використовувала сучасні на той час методи партизанської боротьби, але адаптувала їх до українських реалій. Її тактика була спрямована на виснаження ворога через раптові напади, засідки, рейди та диверсії. УПА не лише вела військові операції, але й організовувала інформаційно-пропагандистську діяльність, поширюючи ідеї української державності серед місцевого населення та міжнародної спільноти.

Однак, діяльність УПА не була однозначно сприйнята навіть у середині українського суспільства. Полеміка навколо «антипольської акції» 1943–1944 років є яскравим прикладом складності оцінки історичної спадщини УПА. Польські історики акцентують на тому, що дії повстанців призвели до етнічних

чисток польського населення на Волині. У своїй інтерпретації ці події вони визначають як геноцид, здійснений з метою створення етнічно чистої української держави. Натомість українські історики звертають увагу на контекст: репресії з боку польської Армії Крайової, німецької окупаційної адміністрації та радянських партизан. Вони також зазначають, що дії УПА були відповіддю на багаторічну дискримінацію українців у Другій Речі Посполитій. [11, 65-101]

Важливим аспектом історіографічних дискусій є питання співпраці УПА з іншими етнічними та національними групами. У повстанських загонах служили представники різних народів, зокрема євреї, білоруси, грузини, татари. Це ставить під сумнів поширений в радянській пропаганді образ УПА як «виключно націоналістичного» чи навіть «нацистського» формування. Натомість сучасні дослідження показують, що УПА прагнула залучити до боротьби всі народи, які потерпали від тоталітарних режимів. Її діяльність у цьому напрямку мала політичний вимір, оскільки демонструвала прагнення створити широку коаліцію поневолених народів. Інший ключовий аспект дискусій стосується взаємин УПА з цивільним населенням. У багатьох регіонах Західної України УПА користувалася підтримкою селянства, яке постачало їй продовольство, приховувало вояків і допомагало в організації підпільної мережі. Водночас застосування УПА примусових методів мобілізації та розправ з «неслухняними» громадянами викликало неоднозначну реакцію. [6, 300]

Ці суперечливі аспекти висвітлюються як у сучасних українських дослідженнях, так і в зарубіжній літературі. Дискусії навколо УПА також набули політичного виміру в незалежній Україні. Законодавче визнання бійців УПА борцями за незалежність викликало неоднозначну реакцію в суспільстві, особливо у східних і південних регіонах країни, де історична пам'ять формувалася переважно під впливом радянської пропаганди. У той же час для багатьох українців, особливо на заході країни, УПА є символом незламності, національної гордості та прагнення до свободи. Історіографічні дискусії щодо ролі УПА в національній історії України залишаються актуальними і демонструють, наскільки складним і багатогранним є це питання. З одного боку, вони відображають героїзм та патріотизм повстанців, їхню боротьбу за свободу та незалежність. З іншого боку, вони показують необхідність критичного аналізу, що враховує як позитивні, так і негативні аспекти діяльності УПА. Ці дискусії є не лише питанням історичної науки, але й важливим елементом національної ідентичності та політичної культури сучасної України. [11]

Історіографічні дискусії навколо ролі Української Повстанської Армії в історії України охоплюють широкий спектр питань, починаючи від її участі у боротьбі за незалежність, завершуючи звинуваченнями у співпраці з нацистами та злочинах проти мирного населення. УПА є унікальним явищем в історії національно-визвольних рухів ХХ століття, її діяльність і вплив залишаються предметом гострих наукових і суспільно-політичних дискусій, які відображають поляризовані погляди на події Другої світової війни та повоєнного періоду. Одним із ключових аспектів є сприйняття УПА як національно-визвольного руху. Прихильники цієї точки зору наголошують на її боротьбі за незалежність України в умовах окупації з боку двох тоталітарних режимів — нацистського Третього Рейху та радянського СРСР. В українській історіографії, особливо після здобуття незалежності у 1991 році, УПА здебільшого розглядається як збройна формація, яка боролася за реалізацію права українського народу на самовизначення. Цей наратив посилювався після 2014 року на тлі російсько-української війни, коли УПА стала символом опору зовнішній агресії. Водночас, цей образ часто використовується для консолідації національної ідентичності та зміцнення ідеї державної самостійності. Проте радянська, а згодом і російська історіографія подавала УПА в іншому світлі — як колабораціоністське угруповання, відповідальне за масові злочини, включаючи участь у Голокості та етнічні чистки на Волині. Цей образ значною мірою формувався через радянську пропаганду, яка прагнула дискредитувати будь-який український націоналістичний рух як «буржуазний» і антирадянський. Після розпаду СРСР цей наратив був адаптований російською владою для виправдання сучасної агресивної політики щодо України. Зокрема, під час анексії Криму та війни на Донбасі УПА представлялася як символ «фашистської ідеології», що використовувалася для мобілізації проросійських сил. [6, 323]

Окрему увагу привертає питання співпраці УПА та її політичної платформи — Організації українських націоналістів (ОУН) — з нацистською Німеччиною. Співпраця між німцями та ОУН на ранніх етапах війни (зокрема під час нападу на Польщу у 1939 році та СРСР у 1941 році) часто трактувалася як прояв політичного прагматизму. Лідери ОУН, особливо Степан Бандера та Андрій Мельник, бачили в Німеччині потенційного союзника у боротьбі проти Радянського Союзу та відновленні незалежності України. Однак німецька окупаційна влада швидко розірвала співпрацю з українськими націоналістами після проголошення Акту відновлення Української держави 30 червня 1941 року. Подальші репресії з боку нацистів змусили ОУН і УПА переглянути свою

стратегію, що призвело до переходу до збройної боротьби як проти німців, так і проти радянських партизан. Особливу складність становить питання Волинської трагедії 1943–1944 років, яке залишається джерелом напруженості у відносинах між Україною та Польщею. Польська історіографія часто розглядає ці події як акт геноциду проти польського населення, здійснений УПА. Натомість українські історики, визнаючи масові вбивства, наголошують на контексті взаємного насильства, яке було характерним для українсько-польського конфлікту того часу. [11, 65-101]

УПА розглядала польське населення як потенційного союзника ворогів української державності, що стало причиною жорстоких акцій проти поляків. Ще однією темою дискусій є ставлення УПА до євреїв. Радянська пропаганда звинувачувала УПА в активній участі в Голокості. Сучасні дослідження свідчать, що участь окремих членів ОУН у антиєврейських акціях у 1941 році була обмеженою і часто зумовлювалася локальними умовами. УПА також мала випадки співпраці з єврейським населенням, зокрема у формі прихистку євреїв, які рятувалися від нацистського переслідування, або залучення єврейських лікарів до лав повстанців. Тактика УПА також є предметом численних обговорень. Використання партизанської стратегії, включаючи рейди, засідки, диверсії та акції з поширення пропаганди, дозволило УПА протистояти значно сильнішим силам противника. Гнучка структура організації, автономність підрозділів і сувора конспірація забезпечували руху високий рівень виживання навіть у надзвичайно складних умовах двофронтової боротьби. [11, 65-101]

Історіографічні дебати продовжуються і в сучасній Україні. Офіційне визнання УПА борцями за незалежність викликає суперечливі реакції як всередині країни, так і за її межами. Для багатьох українців УПА є символом національного героїзму та опору, тоді як частина суспільства, особливо на сході країни, продовжує сприймати її крізь призму радянської пропаганди. Загалом, історія УПА є складним і багатограним феноменом, що вимагає всебічного та неупередженого аналізу. Дискусії навколо ролі УПА відображають не лише історичну пам'ять, але й сучасні геополітичні виклики, формуючи основу для подальшого наукового та суспільного діалогу. [8]

Українська повстанська армія (УПА) займає особливе місце в історії України ХХ століття. Її формування та діяльність стали унікальним явищем не лише в межах національної історії, але й у світовому контексті визвольних рухів. Як збройне крило Організації українських націоналістів (ОУН), УПА протистояла двом найбільшим тоталітарним режимам того часу – нацистській Німеччині та Радянському Союзу, ставлячи за мету здобуття української

державності. Вона виникла не як частина регулярної армії, а завдяки "низовим" ініціативам, що свідчить про її глибокі корені в національному середовищі та підтримку місцевого населення. Феномен УПА полягає в її здатності організувати потужний визвольний рух у надзвичайно складних умовах Другої світової війни та повоєнного періоду.

Як підкреслює історик Ігор Бігун, це був рух, що об'єднав у своїх лавах борців за незалежність України і поширив свою діяльність на значну частину Західної України, включаючи окремі райони Правобережжя. Здатність протидіяти двом окупаційним режимам одночасно – унікальний випадок в історії, адже більшість аналогічних формувань того часу діяли за підтримки одного з великих геополітичних гравців. Проте діяльність УПА тривалий час була спотворена пропагандою, особливо радянською, яка зображала її як "зрадників" та "колаборантів". Найпоширенішим міфом залишається звинувачення УПА у співпраці з нацистами, що базується на окремих випадках, які мали епізодичний характер, але не визначали суті руху. Радянська пропаганда навмисно замовчувала антинімецьку боротьбу ОУН і УПА, щоб дискредитувати їх перед місцевим населенням і світовою спільнотою. [11, 65-101]

Інший міф, активно поширюваний польською історіографією, полягає у звинуваченні УПА у проведенні етнічних чисток проти польського населення. Насправді, як зазначають дослідники, конфлікти мали двосторонній характер, і значну частину злочинів проти українців скоювали польські збройні формування, включаючи Армію Крайову. Спрощене представлення подій як "Волинської різанини" і перекладення всієї відповідальності на українську сторону є свідченням політичної ангажованості частини польських істориків. Попри роки дискредитації, ставлення до УПА в українському суспільстві поступово змінюється. Згідно з опитуванням групи "Рейтинг", уже майже половина українців визнає УПА учасниками боротьби за незалежність. Цей показник є особливо високим на заході України, де збереглася пам'ять про боротьбу, що велась за підтримки місцевого населення. [4]

Ситуація ускладнена на півдні та сході країни, де діяльність підпілля була менш вираженою, а радянська пропаганда значно вплинула на суспільну свідомість. Вивчення історії УПА стає актуальним у контексті сучасної боротьби України за незалежність. Подібності між історичними викликами, які долала УПА, та сучасними подіями, зокрема російсько-українською війною, спонукають до переосмислення ролі повстанців як символу опору. Паралелі між минулим і теперішнім дають змогу краще зрозуміти значення незалежності

та необхідність її збереження. За роки незалежності ставлення до УПА з боку держави еволюціонувало. Від нейтральної позиції часів Леоніда Кравчука до часткової підтримки за президентства В. Ющенка, що увінчалася символічними кроками, як присвоєння звання Героя України Роману Шухевичу. Проте повноцінне визнання УПА як складової визвольного руху стало можливим лише після Революції Гідності, коли питання національної ідентичності і пам'яті набуло нового значення. [5]

Політика пам'яті про Українську повстанську армію (УПА) в сучасній Україні є складним і багатограним процесом, що включає питання національної ідентичності, історичних інтерпретацій, політичної доцільності та зовнішньополітичних викликів. Вона формується на перетині національних потреб, політичних інтересів і впливу зовнішніх факторів, таких як російська агресія чи взаємини з Польщею та іншими європейськими державами. Ставлення до УПА з моменту проголошення незалежності України відображало регіональні, соціальні та політичні суперечності. Влада намагалася зберегти баланс між частинами країни, де пам'ять про УПА вкорінена в місцевих традиціях, і регіонами, де вплив радянської пропаганди залишив значний відбиток. Перший президент України Леонід Кравчук обрав нейтральну позицію, залишивши питання УПА переважно у віданні істориків. Наступник Кравчука, Леонід Кучма, також уникав різких рішень, доручивши питання УПА спеціальній комісії з учених, яка визнала визвольний характер її боротьби, але це не отримало чіткого державного оформлення. [11, 65-101]

За президентства Віктора Ющенка політика пам'яті набула більш виразного україноцентричного характеру. Ющенко ініціював низку заходів, які ставили за мету відновлення історичної справедливості, зокрема визнання УПА борцями за незалежність України. Його рішення надати звання Героя України Степанові Бандері стало символічним кроком, але викликало шквал критики всередині країни та за кордоном, особливо у Польщі та Росії. Цей період можна охарактеризувати як спробу переосмислення історії, що однак залишилася незавершеною через політичну поляризацію суспільства. За президентства Віктора Януковича відбувся відкат у політиці пам'яті. Рішення про героїзацію діячів ОУН-УПА було скасовано, а офіційна риторика повернулася до нейтрально-стриманого тону. Після Революції Гідності і під час президентства Петра Порошенка питання УПА набуло нового виміру у зв'язку з російською агресією, коли антирадянський і антиросійський дискурс стали ключовими елементами національної ідеології. [4]

Одним із найбільших викликів є регіональна неоднорідність ставлення до

УПА. У Західній Україні УПА традиційно сприймається як символ боротьби за незалежність, а її ветерани часто є об'єктами місцевого вшанування. Натомість на Сході та Півдні України, де радянська пропаганда мала сильний вплив, пам'ять про УПА залишається контроверсійною. Ці розбіжності у сприйнятті ускладнюють формування єдиного нарративу на державному рівні. Політика пам'яті про УПА також стикається із зовнішньополітичними викликами. Російська пропаганда активно використовує тему УПА для дискредитації України, зображуючи її як "фашистську" і "нацистську". Водночас Польща висловлює занепокоєння через українську інтерпретацію подій на Волині, що інколи створює напругу у двосторонніх відносинах. Однак подолання цих протиріч є важливим для інтеграції України в європейське співтовариство. Політика пам'яті щодо УПА часто стає інструментом внутрішньополітичної боротьби. Частина суспільства і політичних еліт сприймають УПА як приклад героїзму і боротьби за свободу, тоді як інші вказують на її суперечливі сторінки, такі як конфлікт із польським населенням чи окремі випадки антисемітизму. [4]

У 2015 році Верховна Рада України ухвалила закон, який визнав УПА борцями за незалежність України. Це стало важливим кроком у формуванні нової політики пам'яті, яка акцентує увагу на визвольному характері боротьби УПА. Інститут національної пам'яті, очолюваний Володимиром В'ятровичем, зіграв ключову роль у популяризації історії УПА, зокрема через освітні проекти, публікації та медійні кампанії. Попри успіхи, сучасна політика пам'яті стикається з критикою за односторонність і недооцінку складних аспектів діяльності УПА. Однак більшість сучасних дослідників і політиків визнають, що критичний аналіз минулого можливий лише за умови відмови від радянських стереотипів і стигматизації. Політика пам'яті щодо УПА відіграє важливу роль у формуванні національної ідентичності України. Вона сприяє консолідації суспільства навколо ідеї боротьби за свободу і незалежність, особливо в умовах сучасної війни з Росією. УПА стає символом опору і самопожертви, прикладом для сучасних українських військових. Проте для успішної інтеграції політики пам'яті в суспільну свідомість необхідний збалансований підхід, який визнає не лише героїчні, а й складні аспекти історії УПА. Такий підхід дозволить не лише подолати внутрішні розбіжності, але й посилити міжнародний авторитет України, що особливо важливо в умовах євроінтеграційних прагнень. [4]

Українська Повстанська Армія (УПА) є однією з найяскравіших сторінок українського визвольного руху ХХ століття. Вона виникла восени 1942 року як військове крило Організації Українських Націоналістів і стала символом

боротьби за незалежність України. УПА діяла в умовах подвійної окупації українських земель нацистською Німеччиною та Радянським Союзом, протистоячи обом режимам. Її ідеологія базувалася на націоналізмі, прагненні до побудови незалежної демократичної української держави, що забезпечувала б рівність, соціальну справедливість і свободу всім своїм громадянам. Особливістю УПА було її формування "знизу", без прямої підтримки регулярної армії чи зовнішніх союзників, що робить її унікальним явищем у світовій історії партизанського руху. Діяльність УПА зосереджувалася головним чином на Західній Україні, зокрема на Волині, Галичині, Карпатах, Поділлі та Поліссі. Її територія була поділена на воєнні округи, що координувалися через командні структури. Військові підрозділи армії діяли як мобільні загони, здійснюючи рейди, диверсії, напади на адміністративні об'єкти окупантів та знищення ворожих комунікацій. [7]

Однією з найважливіших рис військової тактики УПА була партизанська війна, яка базувалася на швидких атаках і відходах, максимальному використанні місцевої географії та підтримки населення. Завдяки цьому повстанці могли протистояти значно сильнішим військовим підрозділам противника. УПА мала тісний зв'язок із місцевим населенням, яке забезпечувало армію продовольством, прихистком і розвідданими. У свою чергу, повстанці створювали системи захисту від репресій, організовували підпільні школи, лікарні та пропагандистські центри. УПА відіграла важливу соціальну роль, поширюючи ідеї самоврядування і національної солідарності. Політична діяльність армії полягала у створенні альтернативи окупаційним режимам, формуванні ідеї самостійної України як рівноправної демократичної держави та співпраці з іншими визвольними рухами в Східній Європі.

Водночас діяльність УПА супроводжувалася конфліктами з іншими силами. Волинська трагедія 1943 року, коли відбулися масові етнічні чистки польського населення, є одним із найбільш контрверсійних моментів в історії армії. Ці події викликали значні втрати з обох боків і залишили глибокий відбиток на польсько-українських відносинах. УПА також боролася з радянськими партизанами, які діяли на тих самих територіях, що створювало конкуренцію за вплив серед місцевого населення. Після завершення Другої світової війни боротьба УПА тривала, хоча масштаби її операцій поступово зменшувалися через масові репресії радянської влади, депортацію населення та агентурну діяльність НКВС.

До середини 1950-х років УПА фактично припинила своє існування як організована військова сила, однак окремі підрозділи продовжували діяти ще

кілька років. Сучасне сприйняття УПА в Україні є неоднозначним. Після здобуття незалежності вона отримала офіційне визнання як частина національно-визвольного руху. Законом України «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті» воюючі УПА були визнані борцями за незалежність. Однак суспільство залишається поділеним у своїх оцінках її діяльності. У Західній Україні УПА сприймають переважно як героїчну силу, тоді як у східних і південних регіонах її часто асоціюють із радянськими стереотипами. Роль УПА в історії є багатогранною. Це була організація, яка в умовах надзвичайно складної міжнародної ситуації прагнула реалізувати ідею української державності, борючись із сильнішими противниками і покладаючись на власні сили та підтримку народу. Її діяльність вплинула на формування національної свідомості українців, залишила глибокий слід у політичному, соціальному та культурному житті країни. УПА є прикладом самовідданої боротьби за незалежність, хоча її спадщина залишається предметом дискусій і переосмислення. [7]

Висновок. Українська Повстанська Армія (УПА) займає центральне місце у сучасному історичному дискурсі України, виступаючи символом визвольної боротьби українського народу у ХХ столітті. В умовах двох окупаційних режимів – нацистського і радянського – УПА стала зразком національного опору, що уособлював прагнення українців до державної незалежності. Однак роль і діяльність УПА викликають суперечливі оцінки, що розглядаються в різних історичних та суспільних контекстах. Історіографічні дискусії щодо УПА зосереджуються на низці ключових питань, таких як характер її боротьби, масштаби та наслідки операцій, ставлення до різних етнічних груп, а також її місце у ширшому національно-визвольному русі. В українській історіографії УПА представлена як унікальний феномен, що виник в умовах відсутності державної підтримки та зовнішньої допомоги. Її діячі спромоглися організувати потужний партизанський рух, який протистояв найсильнішим тоталітарним режимам ХХ століття, одночасно проводячи пропагандистську та соціальну роботу серед місцевого населення. Тактика УПА базувалася на методах партизанської війни, зокрема засідках, рейдах та диверсіях, які виснажували ворога та створювали атмосферу непокорі.

Водночас, діяльність УПА неодноразово критикувалася через контроверсійні епізоди, такі як Волинська трагедія 1943–1944 років, яка стала одним із найгостріших моментів українсько-польських відносин. Польська історіографія здебільшого трактує ці події як акт геноциду проти польського населення, в той час як українські дослідники наголошують на взаємному

характері конфлікту та історичних передумовах, включаючи дискримінацію українців у Другій Речі Посполитій та репресії з боку Армії Крайової. Паралельно з цим, радянська пропаганда активно використовувала тему УПА для дискредитації українського національно-визвольного руху, подаючи її як «колабораціоністське» та «фашистське» формування, незважаючи на численні свідчення антинімецької діяльності армії. Сучасний дискурс про УПА значною мірою формується під впливом політики пам'яті, яка намагається збалансувати національні інтереси та міжнародні виклики. За роки незалежності України ставлення до УПА в державній політиці зазнало значної еволюції. Від нейтрального підходу перших президентів до активного визнання боротьби УПА за часів Віктора Ющенка, включно з присвоєнням Роману Шухевичу та Степану Бандері звання Героя України, – ці кроки сприяли переосмисленню ролі армії у суспільстві. Однак подібні рішення часто викликали критику з боку східних регіонів України та сусідніх країн, таких як Польща, що ставили під сумнів однозначну героїзацію УПА через складність її історичної спадщини.

Подальше переосмислення ролі УПА відбулося після Революції Гідності та в умовах російської агресії. УПА стала символом боротьби за незалежність, який резонує з сучасною війною України проти зовнішнього агресора. Визнання бійців УПА борцями за незалежність України у 2015 році стало важливим кроком у формуванні єдиного національного наративу, хоча розбіжності у сприйнятті цієї спадщини залишаються значними. На заході України УПА переважно асоціюється з героїзмом і самопожертвою, тоді як у східних регіонах її роль часто піддається сумніву через вплив радянської пропаганди.

Джерела та література

1. Антонюк Я. Збірний портрет керівника підпілля ОУН та УПА на території Волинської області. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Історичні науки. 2013. Вип. 20. С. 29–35.
2. Антонюк Я. М. СБ ОУН(б) на Волині та Західному Поліссі (1946–1951 рр.). Луцьк. Ключі. 2013. 270 с.
3. В'ятрович В., Забілий Р., Дерев'яний І., Содоль П. Українська повстанська армія. Історія нескорених. Відп. ред. та упоряд. В. В'ятрович. 3-тє вид. Львів. Центр досліджень визвольного руху. 2011. 352 с.
4. Memory of UPA and Ukraine's European Integration. New Poland – a portal about history, culture, and politics. URL: <https://novapolshcha.pl/article/pamyat-pro-upa-i-yevrointegraciya-ukrayini/> (date of access: 28.11.2024).
5. Popovych O.A. OUN and UPA in the Politics of Memory and Public Consciousness in Ukraine (2005–2014): PhD thesis (History of Ukraine, specialty 07.00.01). Popovych Oleksii

Anatoliiovych; supervisor: Lytvyn Mykola Romanovych; Institute of Ukrainian Studies of I. Krypiakevych NAS of Ukraine, Institute of Ethnology – Lviv, 2018. 329 p. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Popovych_Oleksii/OUN_i_UPA_v_politytsi_pamiaty_ta_svidomosti_n_aselelnia_Ukrainy_20052014.pdf (date of access: 28.11.2024).

6. Popovych O.A. OUN and UPA in the Politics of Memory and Public Consciousness in Ukraine (2005–2014): PhD thesis (History of Ukraine, specialty 07.00.01). Popovych Oleksii Anatoliiovych; supervisor: Lytvyn Mykola Romanovych; Institute of Ukrainian Studies of I. Krypiakevych NAS of Ukraine, Institute of Ethnology – Lviv, 2018. 329 p. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Popovych_Oleksii/OUN_i_UPA_v_politytsi_pamiaty_ta_svidomosti_n_aselelnia_Ukrainy_20052014.pdf (date of access: 28.11.2024).

7. Rudling A. Theory and Practice. Historical Representation of the War Time Activities of OUN-UPA (the Organization of Ukrainian Nationalists – the Ukrainian Insurgent Army). East European Jewish Affairs. 2006. Vol. 36. № 2. P. 163–189.

8. Seminar “The Role of OUN-UPA in World War II” (Ukrainian version). Ukrainian Institute of National Memory - official website. URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyi-materialy/ukrayinsko-nimecki-istorychni-dialogy/seminar-rol-oun-upa-v-drugiy-svitoviy-viyni-ukrayinska-versiya> (date of access: 28.11.2024).

9. Tys-Krokhmaluk Y. UPA Warfare in Ukraine. Strategical, Tactical and Organizational Problems Of Ukrainian Resistance in World War II. Preface by Prof. Ivan Wowchuk. New York. Society of Veterans of Ukrainian Insurgent Army. 1972. 449 pp.

10. Ukrainische widerstandsbewegung R 58/698. Den 3. Juli 1942. Літопис УПА. Том 6. УПА в світлі німецьких документів. Книга 1. 1942–червень 1944. Київ-Торонто. 1983. С. 49–51.

11. Zaitsev O. Historiographic Discussions About the Causes and Genesis of UPA’s “Anti-Polish Action” in 1943-1944. Ukrainian Historical Review. 2024. Vol. 3. P. 65–101. URL: <https://doi.org/10.47632/2786-717x-2024-3-65-101> (date of access: 28.11.2024).

References

1. Antoniuk Ya. Zbirnyi portret kerivnyka pidpillia OUN ta UPA na terytorii Volynskoi oblasti. Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Istorychni nauky. 2013. Vyp. 20. S. 29–35.

2. Antoniuk Ya. M. SB OUN(b) na Volyni ta Zakhidnomu Polissi (1946–1951 rr.). Lutsk. Kliuchi. 2013. 270 s.

3. Viatrovych V., Zabilyi R., Derevianyi I., Sodol P. Ukrainska povstanska armiia. Istoriiia neskorenykh. Vidp. red. ta uporiad. V. Viatrovych. 3-tie vyd. Lviv. Tsentr doslidzhen vyzvolnoho rukhu. 2011. 352 s.

4. Memory of UPA and Ukraine’s European Integration. New Poland – a portal about history, culture, and politics. URL: <https://novapolshcha.pl/article/pamyat-pro-upa-i-yevointegraciya-ukrayini/> (date of access: 28.11.2024).

5. Popovych O.A. OUN and UPA in the Politics of Memory and Public Consciousness in Ukraine (2005–2014): PhD thesis (History of Ukraine, specialty 07.00.01). Popovych Oleksii Anatoliiovych; supervisor: Lytvyn Mykola Romanovych; Institute of Ukrainian Studies of I. Krypiakevych NAS of Ukraine, Institute of Ethnology – Lviv, 2018. 329 p. URL:

https://shron1.chtyvo.org.ua/Popovych_Oleksii/OUN_i_UPA_v_politytsi_pamiaty_ta_svidomosti_n_aseleattia_Ukrainy_20052014.pdf (date of access: 28.11.2024).

6. Popovych O.A. OUN and UPA in the Politics of Memory and Public Consciousness in Ukraine (2005–2014): PhD thesis (History of Ukraine, specialty 07.00.01). Popovych Oleksii Anatoliiovych; supervisor: Lytvyn Mykola Romanovych; Institute of Ukrainian Studies of I. Krypiakevych NAS of Ukraine, Institute of Ethnology – Lviv, 2018. 329 p. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Popovych_Oleksii/OUN_i_UPA_v_politytsi_pamiaty_ta_svidomosti_n_aseleattia_Ukrainy_20052014.pdf (date of access: 28.11.2024).

7. Rudling A. Theory and Practice. Historical Representation of the War Time Activities of OUN-UPA (the Organization of Ukrainian Nationalists – the Ukrainian Insurgent Army). East European Jewish Affairs. 2006. Vol. 36. № 2. P. 163–189.

8. Seminar “The Role of OUN-UPA in World War II” (Ukrainian version). Ukrainian Institute of National Memory - official website. URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyini-materialy/ukrayinsko-nimecki-istorychni-dialogy/seminar-rol-oun-upa-v-drugiy-svitoviy-viyni-ukrayinska-versiya> (date of access: 28.11.2024).

9. Tys-Krokhmaliuk Y. UPA Warfare in Ukraine. Strategic, Tactical and Organizational Problems Of Ukrainian Resistance in World War II. Preface by Prof. Ivan Wowchuk. New York. Society of Veterans of Ukrainian Insurgent Army. 1972. 449 pp.

10. Ukrainische widerstandsbewegung R 58/698. Den 3. Juli 1942. Litopys UPA. Tom 6. UPA v svitli nimetskykh dokumentiv. Knyha 1. 1942–cherven 1944. Kyiv-Toronto. 1983. S. 49–51.

11. Zaitsev O. Historiographic Discussions About the Causes and Genesis of UPA’s “Anti-Polish Action” in 1943-1944. Ukrainian Historical Review. 2024. Vol. 3. P. 65–101. URL: <https://doi.org/10.47632/2786-717x-2024-3-65-101> (date of access: 28.11.2024).

УДК 94 (477) : 355.422 (477) (091)

**ДВІ ВІЙНИ – ОДНА ІСТОРІЯ
(ДО ПОЧАТКУ МОСКОВСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВОЄН
1500–1503 РОКІВ ТА 2014 – ... РОКІВ)**

Дмитро Вашук

Інститут історії України НАН України
Україна, 02000, м. Київ, вул. М. Грушевського, 4
e-mail: dvashchuk@ukr.net

ORCID: orcid.org/0000-0003-0377-1233

У кінці лютого 2014 р. в Автономній республіці Крим почали з’являтися так звані "зелені чоловічки" – військовослужбовці російської федерації без розпізнавальних знаків. Саме так росія розпочала неоголошену війну Україні. Спершу було окуповано Кримський п-ов, далі російські терористичні підрозділи з’явилися на території Донецької та Луганської областей, що

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

1. **Амінов Бахтієр** - кандидат історичних наук, доцент Кокандського державного педагогічного інституту (Республіка Узбекистан)
2. **Burunciuc Mihai** - PhD student, Doctoral School of Humanities and Education of the State University of Moldova (Republic Moldova)
3. **Бещук Єлизавета** – здобувач в/о ступеня «Бакалавр» Рівненського державного гуманітарного університету
4. **Богданець Ірина** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
5. **Бородіна Тетяна** - старший викладач кафедри історії Національного університету «Києво-Могилянська академія», випускниця Докторської школи імені родини Юхименків НаУКМА
6. **Ващук Дмитро** - кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України
7. **Герасимчук Таміла** - кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри політології та міжнародних відносин Рівненського державного гуманітарного університету
8. **Гурбик Андрій** - кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України
9. **Жаб'юк Михайло** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
10. **Кібиш Альона** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
11. **Колодич Олександр** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
12. **Корнійчук Назар** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
13. **Кравчук Владислав** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
14. **Крупка Олександр** - кандидат історичних наук, доцент кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування
15. **Кундеус Оксана** – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології та міжнародних відносин Рівненського державного гуманітарного університету
16. **Куропаткін Євген** – здобувач в/о ступеня «Бакалавр» Рівненського

державного гуманітарного університету

17. **Ліннік Юрій** – кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін КЗВО «Рівненська медична академія»
18. **Лукашук Яна** - здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
19. **Максимчук Олена** - здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
20. **Михальчук Роман** – кандидат історичних наук, професор, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету
21. **Опанасюк Едуард** - здобувач ступеня PhD, спеціальності «Релігієзнавство» Рівненського державного гуманітарного університету
22. **Опанасюк Тетяна** - кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та міжнародних відносин Рівненського державного гуманітарного університету
23. **Пуха Тетяна** - здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
24. **Свиридон Дмитро** - здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
25. **Синяк Степан** – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету
26. **Слесаренко Андрій** – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету
27. **Татарин Дарина** - здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
28. **Федоришин Микола** - завідувач літературного музею Уласа Самчука комунального закладу «Рівненський обласний краєзнавчий музей» Рівненської обласної ради
29. **Фьольдварі Шандор** - df.phil., науковий співробітник, викладач балтійських досліджень Університету м. Дебрецен (Угорщина)
30. **Шеретюк Валерій** - кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри історії України Рівненського державного гуманітарного університету

ISSN 2519-1942

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

ВИПУСК 36

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Лариса Федорук**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 29.11.2024 р. Папір офсетний.

Гарнітура «Times New Roman».

Наклад 300. Зам. № 243/1. Ум. друк. арк. 11,19.

ISSN 2519-1942

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. Випуск 36. Рівне, 2024. 248 с.

УДК 94(477) + 94(100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2024